

PAPER DETAILS

TITLE: YUNANISTAN ILE TÜRKİYE'DE UYGULANAN TURİZM YATIRIM TESVİKLERİNİN
KARSILASTIRILMASI

AUTHORS: ,İsmail AYDOĞUS,H Hüseyin SOYBALI,Ahmet BAYTOK

PAGES: 1-22

ORIGINAL PDF URL: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/19055>

YUNANİSTAN İLE TÜRKİYE’DE UYGULANAN TURİZM YATIRIM TEŞVİKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASI

*Doç. Dr. İsmail AYDOĞUŞ**
*Yrd. Doç. Dr. H. Hüseyin SOYBALI***
*Öğr. Grv. Ahmet BAYTOK***

ÖZET

Turizm sürekli büyüyen yapısıyla dünyanın en fazla ekonomik değer yaratan üç sektöründen birisi olmakla birlikte turizm yatırımları geri dönüşü uzun yıllar alan, sermaye/hasıla oranı yüksek, siyasal, sosyal, doğal ve ekonomik olaylara son derece duyarlı ve kırılgan, dolayısıyla da girişimciler için riskli yatırımlardır. Bu durum devletlerin turizm sektörünün sağladığı ekonomik ve sosyal faydaların artarak devam etmesini sağlamak için politik, ekonomik ve sosyal yönlerden sektörün yapısının gerektirdiği yasal düzenlemeleri uygulamaya koyma gerekliliklerini ortaya çıkarmaktadır. Bu uygulamalar arasında özel sektörü turizm alanında yatırıma yönlendirici teşvikler önemli yer tutmaktadır. Çalışmada bu bağlamda Türkiye ve Yunanistan’ın turizm sektöründe uyguladığı turizm teşvik politikalarının karşılaştırması yapılarak aralarındaki farklar ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Yunanistan, Turizm, Yatırım, Teşvik

ABSTRACT

Although tourism is one of the largest three sectors in the world economy which create the highest economic value, tourism investment’s return time is rather late, capital/output ratio is high, sensitive and fragile to political, social, natural and economic incidents and therefore risky investments for entrepreneurs. This forces states to put necessary regulatory rules and regulations into force, which are required by the infrastructure of the tourism sector in terms of political, economic and social aspects, to keep economic and

* Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF, İktisat Bölümü

** Afyon Kocatepe Üniversitesi, Afyon MYO

social benefits provided by the sector increasing. In this respect, investment incentives to direct private sector to invest in tourism occupy an important place. In this study, tourism investment incentives in Turkey and Greece are compared and differences between them are explored.

Keywords: Turkey, Greece, Tourism, Investment, Incentive

GİRİŞ

Turizm sürekli büyüyen yapısıyla telekomünikasyon ve enformasyon ile birlikte dünyanın en fazla ekonomik değer yaratan üç sektöründen birisidir. 2005 yılında uluslararası turizme katılanların sayısı terör, doğal afetler, sağlık problemleri, petrol fiyatlarında artış, kur dalgalanmaları ve ekonomik ve politik belirsizlikler gibi tüm olumsuzluklara rağmen %5,5 artarak 808 milyona ulaşmıştır¹. Turizm sürekli büyüyen yapısı yanında, diğer sektörler üzerindeki uyarıcı etkisi ile doğrudan ve dolaylı olarak ülke ekonomilerine önemli katkılar sağlayan bir sektördür.

Ekonomik açıdan turizm sektörünün yarattığı geliri oluşturan harcamaların büyük kısmı turistik üst yapı (konaklama, yeme-içme, eğlence) için yapılan harcamalar yoluyla ortaya çıkmakta ve bu yatırımlar özel sektör tarafından gerçekleştirilmektedir. Turizm yatırımlarının geri dönüşü uzun yıllar alan, sermaye/hasıla oranı yüksek, siyasal, sosyal, doğal ve ekonomik olaylara son derece duyarlı ve kırılgan, dolayısıyla da girişimciler için riskli yatırımlar olması, devletlerin turizm sektörünün sağladığı ekonomik ve sosyal faydaların artarak devam etmesini sağlamak için politik, ekonomik ve sosyal yönlerden sektörün yapısının gerektirdiği yasal düzenlemeleri uygulamaya koyma gerekliliklerini ortaya çıkarmaktadır. Bu uygulamalar arasında özel sektörü turizm alanında yatırıma yönlendirici teşvikler önemli yer tutmaktadır. Bu çalışmada coğrafi konum ve turizm piyasasına sundukları ürünlerin benzerliği yönünden birbirleri ile rekabet halinde olan Türkiye ve Yunanistan'ın turizm sektöründe uyguladığı turizm teşvik politikalarının karşılaştırması yapılarak aralarındaki farklar ortaya konulmaya çalışılmıştır.

¹ UNWTO, *World Tourism Barometer*, Vol: 4, No:1, January, 2006, s.1.

A) TEŞVİK UYGULAMALARI VE TURİZM AÇISINDAN GEREKLİLİĞİ

Genel olarak “belirli ekonomik faaliyetlerin diğerlerine oranla daha fazla ve hızlı gelişmesini sağlamak amacıyla, kamu tarafından çeşitli yöntemlerle verilen maddi ve/veya gayri maddi destek, yardım ve özendirme”²³ olarak tanımlanan teşvik, ekonomik açıdan devletin sağladığı bir kolaylık ve motivasyon aracıdır⁴. Teşvik uygulamalarının ana amacı; yatırımların maliyetlerini düşürmek, finansman ihtiyaçlarını hafifletmek, kolaylıklar sağlamak, karlılığı arttırmak, özel sektör yatırımlarını belirli sektörlerle ve yörelere kaydırmaktır⁵. Teşvik uygulamaları ülkelerin benimsedikleri ekonomik politikalarına ve gelişmişlik düzeylerine göre değişiklikler gösterebilmektedir(Tablo 1).

Tablo 1. Gelişmiş ve Gelişmekte Olan Ülkelerin Teşvik Uygulama Gerekeçleri

Gelişmiş Ülkeler	Gelişmekte Olan Ülkeler
* Rekabet gücünü korumak * Teknolojik gelişmeyi sürdürmek * Sermaye kaçışını engellemek * Bölgesel dengesizlikleri gidermek * Verimlilik artışı * Sorunlu sektörleri desteklemek * İşsizliği azaltmak	* Ekonomik kalkınma * Geri kalmış bölgelerin kalkındırılması * Uluslararası rekabet gücü kazanma * Verimlilik artışı * İstihdam imkânlarını genişletme * Teknoloji transferi * İhracatı arttırmak * Sanayileşme * Yabancı sermaye çekme

Kaynak: Mustafa DURAN, *Teşvik Politikaları ve Doğrudan Sermaye Yatırımları*, Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü Dizisi, No:33, Hazine Yayını, Ankara, 2003, s. 8’den adapte edilmiştir.

² İsmail ÇİLOĞLU, “Teşvik Sisteminin Değerlendirilmesi”, *Hazine Dergisi*, Ekim, 1997, s.1.

³ Turan SERDENGEÇTİ, *Genel Yatırım ve KOBİ Teşvik Mevzuatı ile İlgili Uygulamalar*, TUGM, Ankara. 2002.

⁴ Necip BOZ, *Turizm Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002, s.341.

⁵ Erol ÇAMUR, “Türkiye’de Beşinci Beş Yıllık Plan Döneminde Sanayileşme ve İhracatı Teşvik İçin Sağlanan Kredi İmkanları ve Özel Sektör Tarafından Bu Amaç İle Kullanılan Krediler” *1990-1991 Hesap Uzmanları Kurulu Konferansları II*, Maliye ve Gümrük Bakanlığı A.P.K.K.B. Yayını, Ankara, 1991, s.340

Devletlerin ekonominin gelişmesi amacıyla teşvik uygulamalarında kullandığı teşvik araçları genel olarak ayni, nakdi, vergi, garanti ve kefaletler ve diğerleri olmak üzere beş grupta toplanmakta (Tablo 2) ve teşvikler yatırım dönemi ve işletme dönemi teşvikleri olmak üzere iki grupta verilmektedir.

Ekonomik, sosyal, kültürel ve doğal çevre ile sürekli etkileşim içinde, çok yönlü bir faaliyet alanı olan turizm sektörü, ulaşım, konaklama, yeme-içme, pazarlama (tur operatörü, seyahat acentesi), eğlence, alış-veriş gibi hizmetlerden oluşmaktadır. Turizm sağladığı döviz girdisi, yurt içinde yapılan ihracat olma, istihdama yüksek katkı sağlama ve ekonomide yarattığı yüksek katma değer faydaları ile devletler için önemli bir ekonomik alandır. Turizm sektöründe ekonomik değerler ortaya çıktığı hizmetlerin büyük kısmı özel sektör tarafından oluşturulmuş işletmelerde gerçekleşmektedir. Ancak turizm özel sektör için riskli bir yatırım alanıdır. Özellikle sektör yatırımlarının geri dönüşünün uzun yıllar alması, sermaye/hasıla oranının yüksek olması, siyasal, sosyal, doğal ve ekonomik olaylara son derece duyarlı olması ve kırılgan yapısı sektörü özel girişimciler için riskli bir yatırım alanı haline getirmektedir⁶. Bu durum devletlerin turizmin gelişmesini sağlamaya yönelik özel sektör için riskli kabul edilen yapısının oluşturduğu olumsuzlukları en aza indirerek, turizmi yatırım yapılabilir cazip bir alan haline getirmeye yönlendirmektedir. Devletlerin turizm sektörünü cazip bir yatırım alanı haline getirme çabalarında yatırımları özendirici teşvik tedbirleri en önemli araç olarak ön plana çıkmaktadır.

Turizm sektöründe teşvik araçları özellikle turistik üst ve alt yapı arzının oluşturulmasında kullanılmaktadır. Sektörde teşvik uygulamaları genel olarak kamu arazisi tahsisi, ucuz turizm kredileri, vergi resim ve harçlardan muafiyet, enerji desteği, personel çalıştırma kolaylığı, altyapı yatırımlarında destek ve öncelik gibi alanlarda gerçekleşmektedir.

Turizm sektöründe teşvik araçlarının kullanımı, ülkelerin turizm sektörü ile ilgili genel politikalarına ve sektörün gelişmişlik düzeyine göre farklılıklar gösterebilmektedir.

⁶ M. Uğur ATAER, Saltuk ERDEMLİ ve Ali VARİŞLİ, “Turizm Sektörüne Sağlanan Devlet Yardımları”, *Hazine Dergisi*, Sayı.16, 2003, s.1.

Tablo 2. Teşvik Araçlarının Çeşitleri

1. Ayni Teşvikler	- Arsa-arazi tahsis - Bina temini
2. Nakdi Teşvikler	* Karşılıksız - Hibeler - Primler * Karşılıklı Uygun koşullu krediler (düşük faizli, uzun vadeli)
3. Vergi Teşvikleri	* Gelir ve Kurumlar Vergisi Teşvikleri - Düşük oranlı gelir ve kurumlar vergisi - Vergi muafiyeti - Zarar mahsubu - Hızlandırılmış amortisman - Yatırım indirimi - Bazı harcamaların vergiden düşülmesi (Sosyal güvenlik katkısı, İstihdamla ilgili harcamalar, Reklam, tanıtım ve pazarlama, Sağlık harcamaları vb.) - Vergi kredisi (finansman fonu) * KDV Teşvikleri - Sermaye mallarına KDV istisnası - Gelişmemiş bölgelere ve/veya bazı ürünler düşük KDV oranı * Gümrük Vergisi Teşvikleri - Makine-teçhizat, hammadde, parça ve yedek parça gibi sermaye mallarına gümrük muafiyeti - Gümrük vergisi iadesi
4. Garanti ve Kefaletler	- Kredi garantileri - Yüksek ticari risk taşıyan projelere kamu kaynaklı risk sermayesi katılımı - Ekonomik ve ticari riskleri kapsayan ayrıcalıklı kamu sigortası (devalüasyon, politik karmaşa vb.)
5. Diğer Teşvikler	- Alt yapı hazırlanması - Ucuz enerji desteği - Yatırım öncesi hizmetler; finansman kaynakları, yatırım projesi hazırlama ve yönetme, pazar araştırması, hammadde ve alt yapı durumu, üretim prosesi ve pazarlama teknikleri, eğitim, know-how veya kalite kontrol geliştirme teknikleri ile ilgili yardımlar - Ayrıcalıklı kamusal anlaşmalar

Kaynak: Mustafa DURAN, *Teşvik Politikaları ve Doğrudan Sermaye Yatırımları*, Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü Dizisi, No:33, Hazine Yayını, Ankara, 2003, s.27.

Örneğin Türkiye’de 1980’li yıllarda turizmin gelişim aşamasında teşvik uygulamaları daha geniş kapsamda uygulanırken, 1990 sonrası gelişimin tamamlanmasından sonraki uygulamalarda daha özel şartlar ortaya konulmaya başlamıştır.

B)YUNANİSTAN VE TÜRKİYE’DE TURİZM TEŞVİKLERİ

Yunanistan ve Türkiye Akdeniz çanağında yer alan iki komşu ülke olarak sahip oldukları doğal zenginlikleri, kültürel, tarihi birikimleri ve coğrafi konumları ile dünyanın iki önemli turizm ülkesidir. Turizm sektörü her iki ülkenin ekonomilerinde önemli yer tutmaktadır. 2003 yılı verilerine (Tablo 3) göre Yunanistan’ı ziyaret eden 13,271,000,000. turist ülke ekonomisine 12,872,000,000. dolarlık gelir katkısı sağlamıştır. Aynı dönemde Türkiye’yi 16,826,000,000. turist ziyaret etmiş ve Türkiye 15,888,000,000. dolar gelir elde etmiştir.

2003 yılında turizm gelirlerinin Yunanistan’ın GSYİH’sı içindeki payı %7,46, ihracatı içindeki payı %94,3 ve dış ticaret açığını karşılamadaki payı %41,2 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde turizm gelirlerinin Türkiye’nin GSYİH’sı içindeki payı %6,61, ihracatı içindeki payı %27,9 ve dış ticaret açığını karşılamadaki payı %19 olarak gerçekleşmiştir. Buna ilave olarak Yunanistan’da turizm sektöründeki istihdamın toplam istihdam içindeki payı %6,1’i doğrudan istihdam olmak üzere yaklaşık %10⁷ iken bu oranlar Türkiye’de yaklaşık % 5,1 ve %18 olarak gerçekleşmiştir. Görüleceği üzere turizm sektöründe Türkiye’deki doğrudan istihdam Yunanistan’a göre daha az, toplam istihdam ise daha fazladır. Yukarıda verilen bilgilerinde gösterdiği gibi turizm sektörü, yarattığı ekonomik değer ile her iki ülkenin de ekonomilerinde önemli yer tutmaktadır.

⁷ <http://www.athensguide.com/practicalinfo/tourismstatistics.htm> (30.06.2006)

Tablo 3. Yunanistan ve Türkiye'nin Turizm Sektörleri İle İlgili Temel Ekonomik Göstergeler(2003)

	YUNANİSTAN	TÜRKİYE
Turist Sayısı	13,271,000,000*	16,826,000,000*
Turizm geliri	12,872,000,000*	15,888,000,000*
GSYİH	172,500,000,000**	240,400,000,000***
Turizmin GSYİH içindeki Payı (%)	7,46	6,61
Turizmin İhracat içindeki Payı (%)	94,3	27,9
Turizmin Dış Ticaret Açığını Kapatmadaki Katkısı	41,2	19,0
Doğrudan İstihdam	980,400****(2001)	1,007,793***** (2001)
Yatak Sayısı	644,898	420,697

Kaynak: * WTO, *Tourism Highlights*, 2005 Edition, 2005, s.6., European Travel Commission, *European Tourism Insights 2005–Outlook for 2006*, ETC Market Intelligence Report, No:2006/1, Brussels, April, 2006, s.11., IMF, *World Economic Outlook Database 2005*, 2005, <http://www.imf.org>. (30.06.2006)

** Business Monitor International Ltd, *Greece Q1 2005 Economic Outlook*, 2005, s.10.

*** <http://siteresources.worldbank.org/INTTURKEY/Resources/EkBC.pdf> (30.06.2006)

**** Statistical Service of Greece, *Greece in figures:2005*, 2005, s.7.

***** TÜRSAB, *Turizm Endüstrisinde İstihdam raporu*, TÜRSAB Ar-Ge Departmanı, Mart.2004.

Turizmin Yunanistan ve Türkiye ekonomilerine sağladığı önemli katkı her iki ülkenin de sektörün gelişimi yönünde destekleme ihtiyacını ortaya çıkarmaktadır. Buna bağlı olarak Yunanistan'da 2005 yılında, Türkiye'de ise 2003 yılında turizm sektörüne yönelik teşvik uygulamalarında önemli değişiklikler gerçekleştirilmiştir.

1. Yunanistan'da Uygulanan Turizm Teşvikleri

Yunanistan'da devletin yatırımların teşviki ile ilgili mevcut uygulamalarının başlangıcı 1998 yılında uygulamaya konan 2601/98

sayılı özel yatırımları teşvik kanunu'na dayanmaktadır⁸. İlgili kanun teşvik uygulamalarını tüm sektörler için tek kanun kapsamında düzenlemiştir. Turizm sektörünü destekleme amaçlı teşvik uygulamaları da bu kanun çerçevesinde yürütülmüştür. Karmaşık bir yapıda bulunan 2601/98 sayılı kanun ve benzeri kanuni düzenlemeleri basitleştirmek ve yeniden yapılandırmak amacıyla, 23 Aralık 2004 tarihli resmi gazetede yayınlanan 3299/2004 sayılı Kalkınma Kanunu yürürlüğe girmiştir⁹.

Yeni kanun ile Yunanistan'da; istihdamın geliştirilmesi, ekonomideki rekabetin iyileştirilmesi, girişimciliğin desteklenmesi, orta ve küçük ölçekli yatırımların cesaretlendirilmesi, teknolojik değişimlere ayak uydurmak, bölgesel birliği sağlayabilmek ve yatırım projelerinin değerlendirilmesinde karmaşık süreçlerin basitleştirilmesi hedeflenmektedir¹⁰.

Yunanistan'da yeni uygulamaya konan Kalkınma Kanunu genel bir kanun olarak düzenlenmiştir. Kanun kapsamında teşvik edilecek bölge, sektörler ve yatırım türleri beş ayrı grupta belirlenmiştir (Harita 1). Turizm yatırımları, haberleşme, yenilenebilir enerji, bilgi teknolojileri, araştırma ve geliştirme ve ileri teknoloji yatırımlarının da içinde yer aldığı teşvik alabilecek beş yatırım grubundan dördüncüsünün içinde yer almaktadır.

Kanunda teşvikler bölgelere ve yatırımın mahiyetine göre değişiklik arz etmekte ve yatırımların %100'üne varan parasal/leasing desteği ile iki yıl süresince sağlanacak istihdamı desteklemek amacıyla işçilik maliyetlerinin %48'ini karşılamayı taahhüt etmektedir.

Kanun kapsamında temel olarak üç tür yatırım teşviki verilmektedir. Bunlar %0-%45 arasında değişen nakit para ve/veya leasing yardımı, %40-%100 arasında vergi muafiyeti ve %18,4 ile

⁸ Government Gazette, "81/A/15.4.1998: Aids to private investments for the country's economic and regional development and other provisions. L.2601/14.4.1998", Greece, 1998.

⁹ Government Gazette, "261/A/23-12-04: Law on Development 3299/2004", Greece, 2004.

¹⁰ Ministry of Economy and Finance, *Fact Sheet on the Prospects of the Greek Economy*, May, 2006, s.10.

%48,1 arasında değişen iki yıl süresince devam edecek istihdam teşvikleridir (Tablo 4).

Harita 1. Yunanistan Yatırım Teşvik Bölgeleri

Kaynak: ELKE Hellenic Center for Investment, <http://www.elke.gr> (30.06.2006)

Kanunda nakit yardımları iki aşamada verilmektedir. Bunlardan birincisi, yatırımın %50'si tamamlandıktan sonra ikincisi ise yatırımın tamamlanması ve işletmeye açılmasından sonra verilmektedir. Nakit yardımlar yatırımcı veya bankasına doğrudan ödeme şeklinde yapılmaktadır. Leasing yardımlarının %50'si makine ve teçhizat kurulduktan sonra, geri kalan %50'si ise yatırım projesi tamamlandıktan sonra ödenmektedir. İstihdama ilişkin yardımlar ise her altı ayda bir yapılmaktadır.

Tablo 4. Yunanistan’da Belirlenen Bölgelere Göre Teşvik Uygulamaları

Bölge	Finansal Destek/ Leasing Yardımı	İstihdam Maliyeti Katkı Yardımı	Vergi Muafiyeti
Yeni 3 yıldız ve üzeri otel yatırımları veya mevcut 3 yıldız ve üzeri otel iyileştirmesi için (Bölgesine bağlı olarak bu oranlar %15’e kadar arttırılabilir)			
D	% 35	% 40 – 45,5	% 100
C	% 25	% 33,2	% 100
B	% 13	% 18,4	% 50
A	-	-	-
Otellerin iyileştirilmesi, modernizasyonu ve yeniden tefrişi için (Bölgesine bağlı olarak bu oranlar %15’e kadar arttırılabilir)			
D	% 35 - 40	% 40 - 48,1	% 100
C	% 35	% 40	% 100
B	% 30	% 35	% 100
A	% 30	% 35	% 100
Konferans merkezleri, golf sahaları, kayak merkezleri, termal turizm tesisleri, yat limanları, thalassotherapy merkezleri, sağlık turizmi merkezleri, spor ve eğitim merkezleri ve kamping modernizasyonu için (Bölgesine bağlı olarak bu oranlar %15’e kadar arttırılabilir)			
D	% 35 - 40	% 40 – 48,1	% 100
C	% 35	% 40	% 100
B	% 30	% 35	% 100
A	% 30	% 35	% 100
Yeni 4 yıldız ve 5 yıldız oteller, tarihi ve geleneksel evleri otel binalarına dönüştürme işleri, 4 yıldız ve 5 yıldız otellerin yenilenmesi ve modernizasyonu için ve başvuru tarihi itibarıyla bir yaşından küçük yeni kurulmuş şirketler için yukarıdaki oranlara fazladan %5 ilave edilir.			
Toplam nakit ve leasing yardımının oranı toplam %55’i geçemez			

Kaynak: Government Gazette, “261/A/23-12-04: Law on Development 3299/2004”, Greece, 2004.

2. Türkiye’de Uygulanan Turizm Teşvikleri

Türkiye’de teşvik uygulamalarının geçmişi 1913 yılına kadar gitmektedir¹¹.

¹¹ İsmail ÇİLOĞLU, “Teşvik Politikalarının Yönlendirme Gücü”, *Hazine Dergisi*, Ocak, 2000, s.31.

Türkiye’de teşvik sisteminin geçirdiği evreleri beş aşamada incelemek mümkündür¹²;

- Birinci Aşama; Cumhuriyetin ilk yıllarında sanayileşme ve kalkınma çabaları çerçevesinde öncelikli olarak özel sermaye birikimi oluşturma amacına dönük,
- İkinci Aşama; 1930’lu yıllarda temel sanayi kuruluşları kamu tarafından kurulurken, özel kesimin gelişip büyümesi için karlı yatırım alanlarının oluşturulmasına dönük,
- Üçüncü Aşama: 1950’li yıllarda liberal ekonomi politikaları çerçevesinde hem yerli girişimcilerin desteklenmesi hem de yabancı yatırımcıları çekmek amacına dönük,
- Dördüncü Aşama; Planlı dönemde ithal ikamesine dayalı sanayileşme amaçlarının gerçekleştirilmesine dönük,
- Beşinci Aşama; 1980 sonrası dönemde özel kesimin ekonomideki öncü rolünü üstlenerek teknoloji transferi, ilave kapasite oluşturma ve rekabet gücü kazanma amaçlarına dönük olmuştur.

Günümüzde Türkiye’de yatırım teşvikleri genel teşvik uygulamaları, KOBİ’lere uygulanan teşvikler ve enerji desteği olmak üzere üç ana grupta toplanmaktadır.

Genel teşviklerin uygulanması yatırımın yerine, ölçeğine ve konusuna göre farklılık göstermektedir. Bölgesel dengesizliği giderme çabaları kapsamında Türkiye farklı seviyelerde teşvik sağlama amacıyla gelişmiş, normal ve kalkınmada öncelikli bölgeler olmak üzere üç farklı gruba ayrılmıştır (Harita 2).

Her yıl, Bakanlar kurulu kararı ile yayımlanarak yürürlüğe giren Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı ve Dış Ticaret Müsteşarlığınca Teşvik Belgeli yatırımlara yönelik olarak uygulanmakta olan teşvik uygulamaları kapsamında genel teşvik uygulamalarında yatırımcılara şu teşvikler sağlanmaktadır:

¹² Mustafa DURAN, *Türkiye’de Yatırımlara Sağlanan Teşvikler ve Etkinliği*, Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü Dizisi, No:32, Hazine Yayını, Ankara. 2003. s.5.

Harita 2. Türkiye’de Yatırım Teşvik Bölgeleri

- Gümrük vergileri ve Toplu Konut Fonu istisnası,
- İthal edilen ve yurtiçinden temin edilecek makine ve ekipmanlarda KDV istisnası,
- Vergi, resim ve harç istisnası,
- Bütçeden kredi tahsisi: 4,5 milyon YTL’yi aşmamak üzere bölgesel kalkınma amaçlı sabit yatırımların %30’u ve 400 bin YTL’yi aşmamak üzere araştırma ve geliştirme, çevre koruma, öncelikli teknoloji yatırımları ve organize sanayi bölgelerine taşınma için yapılan yatırımların %50’si oranında yatırım kredisi sağlamaktadır. Kalkınmada öncelikli bölgelerde imalat, tarımsal sanayi, ve madencilik alanlarında 500 bin YTL’yi aşmayan yatırımların %50’si oranında kredi imkanı tanınmaktadır.

Yatırım tamamlandıktan sonra ise 50 ve üzerinde istihdam sağlayacak işletmelere işletme kredisi verilmektedir. İşletme kredisi ayrıca kalkınmada öncelikli bölgelerde halen mevcut olan en az 50 işçi çalıştıran fakat işletme sermayesi yeterli olmayan işletmelere de verilmektedir. İşletme kredilerinin toplam 200 bin YTL ve yatırım ve işletme kredilerinin her ikisinin de sağlanması halinde toplam kredi tutarının 700 bin YTL’yi aşmaması öngörülmüştür.

Türkiye’de turizm sektörünü doğrudan teşvik amaçlı ilk uygulama 1953 yılında yürürlüğe giren 6086 sayılı “Turizm Endüstrisini Teşvik Kanunu ile gerçekleşmiştir. “Kanun yürürlükte

kaldığı 30 yıl boyunca turizmin teşvik edilmesinde ve yönlendirilmesinde belirleyici olmuş, ancak 1970’li yıllardan başlayarak beklentiler karşısında, özellikle, yerli ve yabancı özel sermayenin turizm yatırımlarına yönlendirilmesinde yetersiz kalmıştır¹³. Bu amaçla 1982 yılında 2634 sayılı “Turizmi Teşvik Kanunu”¹⁴ çıkarılmıştır. Yatırım ve işletme düzeyinde turizm işletmelerinin desteklenmesini amaçlayan Kanun’da yer alan teşvikler ana hatları ile kamu arazisi tahsisi, turizm kredileri, ihracatçı sayılma, orman fonuna katkının taksitlendirilmesi, ucuz elektrik, havagazı ve su ücretleri, haberleşme kolaylıkları, personel çalıştırılması, alkollü içki satışı ve resmi tatil, hafta sonu ve öğle tatilleri, konularını içermektedir. Türkiye özellikle 1983 yılından itibaren sivil yönetime geçişle birlikte turizmi önemli ölçüde teşvik ederek dış turizm gelirlerini arttırma ve bu gelirlerle ödemeler dengesi açıklarını kapatma politikasını benimsemiş¹⁵ ve ekonomik kalkınma stratejisinde anahtar sektör olarak kabul etmiştir¹⁶.

Türkiye’deki yatırım atmosferini destekleme ve geliştirme çabaları çerçevesinde 2003 yılında 4957 sayılı “Turizm Teşvik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”¹⁷ ile turizm yatırım teşvikleri yeniden gözden geçirilerek değiştirilmiştir.

¹³ Necip BOZ, *Turizm Hukuku*, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002, s.341.

¹⁴ Resmi Gazete, “2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu” Resmi Gazete, 16.03.1982, sayı:17635, 1982.

¹⁵ Kamil UNUR, “Turizmin Türkiye’nin Ödemeler Dengesine Etkisinin Analizi” *DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 2. Sayı:3, 2000, s.1-16
<http://www.sbe.deu.edu.tr/Yayinlar/dergi/dergi06/unur.html> (20.10.2005)

¹⁶ Ali ÇİMAT ve Ozan BAHAR, “Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme”, *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, 6, 2003, s.1-18.

¹⁷ Resmi Gazete, “4957 sayılı Turizm Teşvik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” Resmi Gazete 01.08.2003: sayı:25186, 2003.

Tablo 5. Türkiye’de Devletin Turizm Sektörüne Sağladığı Teşvikler

Kanun	Sağladığı Kolaylıklar
2634 sayılı “Turizmi Teşvik Kanunu”	- Kamu arazisi tahsis, - Turizm kredileri, - İhracatçı sayılma, - Orman fonuna katkının taksitlendirilmesi, - Ucuz elektrik, havagazı ve su ücretleri, - Haberleşme kolaylıkları, - Personel çalıştırılması, - Alkollü içki satışı, - Resmi tatil, hafta sonu ve öğle tatilleri,
4957 sayılı “Turizm Teşvik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”	- Tarihi ve kültürel değerlerin yoğun olduğu yerler veya turizm potansiyeli yüksek yerlerin, Bakanlar Kurulu kararıyla “Kültür ve turizm gelişim bölgesi” ilan edilebilmesi, - Kültür ve turizm koruma ve geliştirme bölgesi ilan edilen alanlardaki taşınmazların Türk ve yabancı uyruklu yatırımcılara tahsis konusunda Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın yetkilendirilmesi- Kültür ve turizm bölgesi içinde kalan özel mülkiyete tabi alanların da turizm yatırımlarına tahsis için kamulaştırılmasına olanak sağlama, - Kültür ve turizm bölgelerinde yer alan meraların Kültür ve Turizm Bakanlığınca onaylanan imar planı kararıyla getirilen kullanım amacına tabi olmasını (Alanlara ilişkin vasıf değişikliği konusunda Tarım ve Köyşleri Bakanlığının onayı alınarak), - Milli Parklar Kanunu ve Orman Kanunu kapsamında orman sayılan yerlerde imar planları ile turizme ayrılan arazilerin tahsis yetkisini Kültür ve Turizm Bakanlığına verilmesi,
4875 sayılı “Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu”	- Önceden şart koşulan izleme, onay, pay transferi ve minimum sermaye gibi şartlardan muaf olarak yatırım özgürlüğü sağlanması. - Tek bir şeffaf ve tutarlı bir doküman ile yabancı yatırımcıların mevcut haklarının garanti altına alınması - Doğrudan Yabancı Yatırım ve Yabancı Yatırımcılar tanımlarını uluslar arası kabul görmüş standartlara yükseltmek. - Kazanılmış hakların korunması ve büyüme ve gelişme için yatırımcı-dostu iklimin sürekliliğini sağlamak için gerekli politika değişiminin sağlanması.
5084 sayılı “Yatırımların ve İstihdamın Teşviki İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun”	- Gelir vergisi stopajı, - Sigorta primi işveren paylarının ödenmesi, - Bedelsiz yatırım yeri tahsis, - Enerji desteğidir.

Günümüzde Türkiye’de turizm yatırımları 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu dışında, 4875 sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar

Kanunu¹⁸, 5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun¹⁹, çerçevesinde sağlanan teşviklerden de yararlanabilmektedirler. Türkiye’de turizmin teşvik edilmesine yönelik devletin sağladığı kolaylıklar Tablo 5’te özetlenmiştir.

C) YUNANİSTAN VE TÜRKİYE’DE TURİZM SEKTÖRÜNDE UYGULANAN TEŞVİKLERİN KARŞILAŞTIRILMASI

Turizm sektörünün başarısı hem Yunanistan hem de Türkiye ekonomileri açısından büyük önem arz etmektedir. Bu arzulanan başarıyı yakalayabilmek içinde her iki ülkenin devletleri hazırladıkları çeşitli hukuki düzenlemelerle özel sektörü turizm alanında yatırıma yönlendirmeye çalışmaktadırlar. Bu kapsamda, her ne kadar Yunanistan’a ait teşvik alan turizm yatırımlarına ait rakamlar mevcut olmasa da, her iki ülke de yeniden yapılandırılmış, değiştirilmiş teşvik düzenlemeleriyle çok olumlu sonuçlara ulaşmıştır.

Yunan Hükümeti yatırımlara sağlanacak teşvikler için yıllık bütçe oluşturmaktadır. Bu amaçla 2005 yılı için 500 milyon Euro ayrılmıştır. Bu rakam 2000-2004 arasında 235 milyon Euro olarak gerçekleşmiştir. Ekonomi ve Finans Bakanlığı verilerine göre kanunun uygulanmaya başladığı Mart 2005’ten Ekim 2005’e kadar geçen ilk yedi aylık sürede toplam 1,3 milyar Euro değerinde 650 adet yatırım projesi için 562 milyon Euro teşvik talep edilmiştir. Bunlardan 388 milyon Euro değerinde 246 yatırım projesi için 60 milyon Euro tutarında teşvik verilmesi kabul edilmiştir²⁰. Nisan 2006 sonu itibarı ile ise başvuru sayısı 1779’a ve toplam yatırım tutarı 3,39 milyar Euro’ya ulaşmış ve bunlardan 1,45 milyar Euro tutarındaki 996

¹⁸ Resmi Gazete, “4875 sayılı “Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu” Resmi Gazete, 17.06.2003, sayı:25141, 2003.

¹⁹ Resmi Gazete, “5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” Resmi Gazete, 06.02.2004, sayı:25365, 2004.

²⁰ EIU, “Greece regulations: New Investment Incentives Law” *EIU. ViewsWire*, Jan. New York, 2006.

yatırım projesine onay verilmiştir. Bu yatırımlarla birlikte toplam 5245 yeni iş imkanı sağlanmıştır²¹.

Türkiye’de ise, Hazine Müsteşarlığı’nın verilerine göre, özellikle 2005 yılında turizm yatırımlarına tahsis edilen teşviklerde hem sayısal hem de toplam teşvik tutarlarında önemli artışlar gözlemlenmektedir. Turizm Teşvik kanunu’nda 2003 yılında yapılan değişikliklerin etkisi özellikle 2005 yılında kendisini göstermiş ve hem hizmet sektörü hem de toplam teşvikler içinde turizmin payı artış göstermiştir. Ayrıca genel ve turizm teşvik mevzuatlarındaki iyileştirmeler hizmet ve turizm sektörüne yönelik doğrudan yabancı sermaye yatırımlarında da önemli artışlar sağlamıştır (Tablo 6).

Her iki ülkenin ekonomik açıdan farklı gelişmişlik düzeylerinde olmaları, farklı turizm alt ve üst-yapısına sahip olmaları, Yunanistan’ın AB’ne üye olması, Türkiye’nin hala aday durumda olması, farklı resmi turizm örgütlenmesine sahip olmaları gibi nedenlerle her iki ülkede farklı teşvik ihtiyaçları ortaya çıkmış ve dolayısıyla her ülke kendi şartlarına uygun hukuki düzenlemeler yapmıştır.

Tablo 6. Türkiye’de turizm teşviklerinin toplam teşvikler içindeki payı

	2002	2003	2004	2005
Hizmet sektörü teşvikleri %	32,7	45,1	28,6	33,0
Turizm Teşvikleri %	11,0	10,5	8,4	12,2
Toplam Teşvik Tutarı*	15229599	25936669	21495347	24088616
Doğrudan Yab. Sermaye Yatırımları**	617	737	1145	8086
Hizmet Sektörüne Doğ. Yab. Ser. Yat. **	442	193	927	7664

Kaynak: <http://ekutup.dpt.gov.tr> (30.06.2006)

*bin YTL **milyon \$

²¹ Ministry of Economy and Finance, *Fact Sheet on the Prospects of the Greek Economy*, May, 2006, s.10.

İki ülkenin turizm sektörünü teşvik amacıyla en son çıkardıkları kanunlar incelendiğinde, Yunanistan'da diğer sektörlerden ayrı olarak turizm sektörüne yönelik özel bir kanuni düzenleme bulunmadığı görülmektedir. Bunun yerine Yunanistan'da turizm sektörünü destekleme amaçlı düzenlemeler, Kalkınma Kanunu adı verilen ve diğer sektörleri de kapsayan bir kanun içerisinde ele alınmış ve o güne kadar karmaşık hale gelen devlet yardımlarıyla ilgili düzenlemeler olabildiğince basitleştirilmeye çalışılmıştır. Kanunda hangi bölgedeki hangi tür yatırımlara ne kadar devlet desteği sağlanacağı net olarak belirlenmiştir. Türkiye'de ise turizm sektörünü desteklemek amacıyla 2634 sayılı özel bir Turizmi Teşvik Kanunu bulunmakta ve devletin sektöre sağlayacağı teşvikler temel olarak bu kanun çerçevesinde düzenlenmekte ve ayrıntılar diğer düzenlemelerle uygulanmaktadır. Bu durum Kanun ve diğer ilgili düzenlemelerin takibinde güçlük çekilmesine neden olmaktadır. Bunun yanı sıra, belirlenmiş bölgeler içinde bulunmaları şartıyla turizm işletmeleri diğer ilgili kanunlar çerçevesinde de devlet desteği alabilmektedirler.

Türkiye'de çok sık değişen yatırımlarda devlet desteklerine ilişkin kanunlar ve diğer düzenlemeler ile uzun ve yorucu bürokratik işlemler yatırımcılar için cazip olmayan bir atmosfer oluşturmaktadır. Dolayısıyla Yunanistan'da uygulanan reformlar çerçevesinde yapıldığı gibi, uzun vadedeki hedeflenen gelişmeler doğrultusunda uzun zaman değişmeden uygulanabilecek, basit, anlaşılabilir ve birleştirilmiş düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır. Bu kapsamda ilk adım olarak, 21.06.2006 tarihli 5523 sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun²² ile Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansının kurulmuş ve bu ajansın görev, yetki ve teşkilatlanması düzenlenmiştir. Bu kanunla kurulan ajans aracılığıyla yatırımlara devlet desteği ile ilgili ülkenin ekonomik kalkınmasında gereksinim duyulan yatırımların artırılması için, Türkiye'de yatırım yapılmasını özendirmeye yönelik yatırım destek ve tanıtım stratejilerinin belirlenmesi ve uygulanması amaçlanmaktadır.

Yunanistan ülke A, B, C, D, D1, D2, ve D3 olmak üzere farklı yatırım bölgelerine ayrılmış ve farklı türdeki teşvikler gelişmişlik ve

²² “5523 Sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun” 21.06.2006.

ihtiyaç derecesine göre her bölgeye farklı oranlarda sağlanmaktadır (Tablo 4, Harita1). Türkiye’de genel anlamda tüm yatırımlar için gelişmiş, normal ve kalkınmada öncelikli yöreler olmak üzere üç ayrı yatırım teşvik bölgesi belirlenmiş ve bu bölgelerde yapılacak yatırımlar bu bölgeler için belirlenen teşvik oranlarına göre desteklenmektedir. Ancak turizm yatırım teşvik belgelerinde bölge ayırımı yapılmamış olmasına rağmen, turizm merkezlerinde yapılacak yatırımlar ile turizmi çeşitlendirme ve 12 aya yayma politikası çerçevesinde geliştirilmesi öngörülen bölgelere öncelik tanınmaktadır.

Yunanistan turizm sektöründe başlıca dört temel teşvik türü kullanılmaktadır. Bunlar, nakit para ve/veya leasing yardımı, vergi muafiyeti/indirimi ve istihdamı destekleme teşvikleridir. Arazi tahsis uygulanmamaktadır. Kanun kapsamında, 3 yıldız ve üzeri yeni otel inşası veya mevcutların iyileştirilmesi, yeniden tefrişi ve turizmi diğer bölgelere ve 12 aya yayma politikası çerçevesinde termal, sağlık, thalassotherapy, kayak, golf sahaları, kongre merkezlerinin yapımı ve modernizasyonu amacıyla turizm yatırımcılarına teşvikler sağlanmaktadır.

Türkiye’de ise turizm yatırımcıları Tablo 5’te görüldüğü gibi farklı kanunlar çerçevesinde çok farklı teşviklerden yararlanabilmektedir. Türkiye’de sınıfı özel olarak belirlenmemiş konaklama işletmeleri, yiyecek-içecek işletmeleri, plaj tesisleri, kongre ve sergi merkezleri, temalı parklar, golf sahaları, turizm kompleksleri, personel eğitim tesisleri ve yat turizm tesislerine 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu çerçevesinde yatırım teşvikleri verilmektedir.

SONUÇ

Turizm Yunanistan ve Türkiye ekonomileri için vazgeçilmez sektörlerden birisidir. Aynı coğrafyayı paylaşan benzer turizm ürünlerini aynı pazarlara sunan, birbirleri ile sürekli rekabet halinde olan Türkiye ve Yunanistan ekonomilerinde turizm özellikle yarattığı katma değer, istihdam ve döviz geliri ile son 20 yılda en önemli sektörlerden birisi haline gelmiştir.

Yunanistan ve Türkiye’de turizm sektörünün günümüz koşullarındaki büyüklüklerine ulaşmasında her iki ülkenin

devletlerinin sektöre, özellikle turizm sektörünün özel girişimcilerine sağladığı teşvik araçları önemli rol oynamış ve oynamaktadır.

Genel olarak Yunanistan ve Türkiye’de turizmi teşvik amaçlı uygulamalar değerlendirildiğinde Yunanistan’daki turizm teşvikleriyle ilgili düzenlemelerin Türkiye’ye göre daha yeni, net, kalıcı, basit ve anlaşılır olduğu görülmektedir. Bu farklılığın en temel göstergesini teşvik amaçlı yasal düzenlemeler oluşturmaktadır. Yunanistan’da teşvik uygulamaları Kalkınma Kanunu adı altında tek bir kanun ile tüm alanları ve sektörleri kapsayacak şekilde düzenlenirken Türkiye’de yatırım teşvikleri farklı sektörlerle farklı yasalarla sağlanmaya çalışılmakta ve bir sektör birden fazla yasanın sağladığı avantajlardan yararlanabilmektedir. Örneğin turizm sektörü olarak 2634 sayılı “Turizm Teşvik Kanunu” dışında 4875 sayılı “Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu” ve 5084 sayılı “Yatırımların ve İstihdamın Teşviki ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” çerçevesinde sağlanan teşviklerden faydalanabilmektedir. Türkiye’de turizm amaçlı yatırımlarda teşvik amaçlı arazi tahsisinin yapılması ve sözü edilen uygulamanın Yunanistan’da bulunmaması iki ülke arasındaki önemli farklardan birisini oluşturmaktadır.

Yunanistan’daki teşvik uygulamalarında teşvik edilecek bölgeler, sektörler ve yatırım türleri gruplara ayrılmakta ve bölgelere ve yatırımın mahiyetine göre belli oranlarda nakit ve/veya leasing yardımı, vergi muafiyeti ve istihdam teşviki adı altında destek sağlanmaktadır. Yunanistan’da uygulamada teşvikler net ölçütlere göre verilmektedir. Oysa Türkiye’de yatırımlar farklı kanunlarla ve farklı oranlarla teşvik edilmeye çalışılmaktadır. Bu durum yatırımcılar için gereksiz bürokrasi, belirsiz ve karmaşık bir yatırım ortamı yaratmaktadır.

Yunanistan ve Türkiye’deki teşvik uygulamaları karşılaştırıldığında ortak noktalar olarak her iki ülkede de ülkenin gelişmişlik düzeylerine göre bölgelere ayrıldığı ve teşvik oranlarının buna belirlendiği görülmektedir. Nakit teşvikler her iki ülkede de teşvik uygulamalarında en önemli teşvik aracı olarak ön plana çıkmaktadır.

Türkiye ve Yunanistan’da turizm sektörünü teşvik amaçlı yasal uygulamalar değerlendirildiğinde Türkiye’de farklı kanunlarla sağlanmaya çalışılan teşviklerin Yunanistan’da olduğu gibi tüm sektör gruplarını kapsayan tek bir kanun şemsiyesi altında toplanması ve sadeleştirilmesinin sektör yatırımcıları içinde faydalı olacağı söylenebilir.

Ayrıca Türkiye’nin Yunanistan’da uygulanmayan ve önemli bir teşvik aracı olan arazi tahsisi teşviklerini uzun dönemde sağlıklı bir turizm sektörü gelişimi ve etkinliğinin garanti altına alınabilmesi konusunda iyi değerlendirmesi isabetli olacaktır.

Sonuç olarak, her ülke kendi şartlarına göre turizm teşvik politikalarını ve araçlarını geliştirmektedir. Bununla birlikte bu çalışmada da görüldüğü gibi teşvik politikaları ve araçları benzerlikler göstermekte ancak bazen uygulayıcılarından ve o anki şartlardan kaynaklanan farklılıklar, olumsuzluklar ve zorluklar meydana gelebilmektedir. Bu olumsuzluklarda dikkatli, uzun dönemdeki devlet politikalarına uygun bir çalışmayla giderilebilecek niteliktedir. Zira Avrupa Birliği aday ülkesi olarak Türkiye’nin turizm politikaları ve teşvik uygulamalarıyla ilgili kanuni düzenlemelerini de Avrupa Birliği’ne uyumlu hale getirme zorunluluğu Türkiye’nin karşısında önemli bir fırsat olarak durmaktadır.

KAYNAKÇA

- ATAER, M. Uğur, ERDEMLİ, Saltuk ve VARİŞLİ, Ali, “Turizm Sektörüne Sağlanan Devlet Yardımları”, Hazine Dergisi, Sayı.16, 2003, s.1-11.
- BOZ, Necip, Turizm Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara, 2002.
- Business Monitor International Ltd, Greece Q1 2005 Economic Outlook, 2005.
- ÇAMUR, Erol, “Türkiye’de Beşinci Beş Yıllık Plan Döneminde Sanayileşme ve İhracatı Teşvik İçin Sağlanan Kredi İmkanları ve Özel Sektör Tarafından Bu Amaç İle Kullanılan Krediler” 1990-1991 Hesap Uzmanları Kurulu Konferansları II, Maliye ve Gümrük Bakanlığı A.P.K.K.B. Yayını, Ankara, 1991.

- ÇİMAT, Ali ve BAHAR, Ozan, “Turizm Sektörünün Türkiye Ekonomisi İçindeki Yeri ve Önemi Üzerine Bir Değerlendirme”, Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi, 6, 2003, s.1-18.
- ÇİLOĞLU, İsmail, “Teşvik Politikalarının Yönlendirme Gücü”, Hazine Dergisi, Ocak, 2000, s.29-48.
- ÇİLOĞLU, İsmail, “Teşvik Sisteminin Değerlendirilmesi”, Hazine Dergisi, Ekim, 1997, s.1-15.
- DURAN, Mustafa, Türkiye’de Yatırımlara Sağlanan Teşvikler ve Etkinliği, Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü Dizisi, No:32, Hazine Yayını, Ankara. 2003.
- DURAN, Mustafa, Teşvik Politikaları ve Doğrudan Sermaye Yatırımları, Ekonomik Araştırmalar Genel Müdürlüğü Dizisi, No:33, Hazine Yayını, Ankara, 2003.
- EIU, “Greece regulations: New Investment Incentives Law” EIU. ViewsWire, Jan. New York, 2006.
- ELKE Hellenic Center for Investment, <http://www.elke.gr> (30.06.2006)
- European Travel Commission, European Tourism Insights 2005–Outlook for 2006, ETC Market Intelligence Report, No:2006/1, Brussels, April, 2006.
- Government Gazette, “81/A/15.4.1998: Aids to private investments for the country’s economic and regional development and other provisions. L.2601/14.4.1998”, Greece, 1998.
- Government Gazette, “261/A/23-12-04: Law on Development 3299/2004”, Greece, 2004.
- IMF, World Economic Outlook Database 2005, 2005, <http://www.imf.org>. (30.06.2006)
- Ministry of Economy and Finance, Fact Sheet on the Prospects of the Greek Economy, May, 2006.
- Resmi Gazete, “2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu” Resmi Gazete, 16.03.1982, sayı:17635, 1982.
- Resmi Gazete, “4875 sayılı “Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu” Resmi Gazete, 17.06.2003, sayı:25141, 2003.

- Resmi Gazete, “4957 sayılı Turizm Teşvik Kanununda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” Resmi Gazete 01.08.2003: sayı:25186, 2003.
- Resmi Gazete, “5084 sayılı Yatırımların ve İstihdamın Teşviki İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun” Resmi Gazete, 06.02.2004, sayı:25365, 2004.
- SERDENGEÇTİ, Turan, Genel Yatırım ve KOBİ Teşvik Mevzuatı ile İlgili Uygulamalar, TUGM, Ankara. 2002.
- Statistical Service of Greece, Greece in figures:2005, 2005.
- TÜRSAB, Turizm Endüstrisinde İstihdam raporu, TÜRSAB Ar-Ge Departmanı, Mart.2004.
- UNUR, Kamil, “Turizmin Türkiye’nin Ödemeler Dengesine Etkisinin Analizi” DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Cilt 2. Sayı:3, 2000, <http://www.sbe.deu.edu.tr/Yayinlar/dergi/dergi06/unur.html> (20.10.2005)
- UNWTO, World Tourism Barometer, Vol: 4, No:1, January, 2006.
- WTO, Tourism Highlights, 2005 Edition, 2005.
- <http://ekutup.dpt.gov.tr> (30.06.2006)
- <http://siteresources.worldbank.org/INTTURKEY/Resources/EkBC.pdf> (30.06.2006)
- <http://www.athensguide.com/practicalinfo/tourismstatistics.htm> (30.06.2006).
- “5523 sayılı Türkiye Yatırım Destek ve Tanıtım Ajansı Kurulması Hakkında Kanun” 21.06.2006.